

โครงการสัมมนาวิชาการคณะนิติศาสตร์

ครั้งที่ 2 ประจำปีการศึกษา พ.ศ.2552

เรื่อง

“วิกฤตฐานทรัพยากรอาหาร”

ข้อเสนอแนะต่อสิทธิบัตรพันธุ์ข้าวและการเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่

หลักการและเหตุผล

การลดลงของความหลากหลายทางชีวภาพกระทบต่อฐานทรัพยากรอาหาร พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์หลายชนิดในห่วงโซ่อาหารถูกคุกคามและบางชนิดสูญพันธุ์ไปนับเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกิดวิกฤตความมั่นคงทางอาหาร (Food security) ที่นับเป็นปัญหาเร่งด่วนสำคัญประการหนึ่งของประชาคมโลกในปัจจุบัน การขยายตัวของระบบทรัพย์สินทางปัญญาโดยเฉพาะการขยายขอบเขตการคุ้มครองสิทธิบัตรมาสู่สิ่งมีชีวิต (Patent to life form) เพื่อปกป้องผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจของนักประดิษฐ์ (Inventor) รวมทั้งการขยายขอบเขตการคุ้มครองสิทธิบัตรปรับปรุงพันธุ์พืช (Plant Breeders' Rights) ตามอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ หรือที่รู้จักกันในชื่อ UPOV Convention ซึ่งโดยเฉพาะฉบับล่าสุดที่แก้ไขเพิ่มเติมในปี ค.ศ.1991 ได้ขยายขอบเขตการคุ้มครองจนมีผู้เทียบเคียงการคุ้มครองตามอนุสัญญาฉบับนี้ว่า “เสมือนสิทธิบัตร” (Patent-like Protection)

ในด้านหนึ่ง ประเทศอุตสาหกรรมบางประเทศได้เร่งผลักดันขยายแนวรุกของระบบสิทธิบัตรไปสู่สิ่งมีชีวิตรองรับการเติบโตของนวัตกรรมทางเทคโนโลยีชีวภาพ การขยายขอบเขตการคุ้มครองสิทธิบัตรการโน้มน้าวชักจูงหรือแม้กระทั่งต่อรองให้ประเทศคู่เจรจาทางการค้าแบบทวิภาคีเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ ค.ศ.1991 ในขณะที่อีกด้านหนึ่งประเทศอุตสาหกรรมบางประเทศก็ได้แย้ง คัดค้าน หน่วงเหนี่ยวข้อเสนอของประเทศกำลังพัฒนาที่ให้ยกเว้นสิ่งมีชีวิตจากระบบสิทธิบัตร รวมทั้งคัดค้านการใช้กลไกการเปิดเผยข้อมูลแหล่งที่มาของทรัพยากรพันธุกรรมในการขอรับสิทธิบัตรตามแนวทางที่ได้รับการยอมรับภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity) จนทำให้การจัดทำระบอบระหว่างประเทศว่าด้วยการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ (International Regime on Access and Benefit-sharing) อาจไม่แล้วเสร็จภายในปี ค.ศ.2010 ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

ระบบสิทธิบัตรและระบบสิทธิบัตรปรับปรุงพันธุ์พืชดังกล่าวมีผู้เห็นว่าเป็นกลไกสำคัญของวงล้อโลกาภิวัตน์ที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจระบบเสรีโดยในขณะเดียวกันก่อผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ อันนำมาสู่วิกฤตความมั่นคงทางอาหารดังกล่าว

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีความหลากหลายทางชีวภาพอุดมสมบูรณ์และกักตุนอยู่ภายใต้แรงกดดันให้เปิดรับการขยายตัวของระบบสิทธิบัตรไปสู่สิ่งมีชีวิตและการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ เมื่อประกอบกับพื้นฐานสำคัญของประเทศไทยคือเกษตรกรรมทำให้ผู้คนบางส่วนใน

สังคมไทยตระหนักในความสำคัญของปัญหาและกังวลต่อผลกระทบที่จะเกิดต่อระบบเกษตรกรรมของประเทศไทยที่ถือเป็นเส้นเลือดใหญ่ของประเทศจากผลของการผูกขาดถือสิทธิเด็ดขาดเหนือพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงจากมลพิษหรือมลภาวะที่เกิดจากการใช้ปัจจัยต่างๆ รวมทั้งกระบวนการผลิตเพื่อสนองต่อการเกษตรแผนใหม่และเบียดขับระบบเกษตรกรรมแบบยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อกังวลต่อผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับพันธุ์ข้าวหอมมะลิซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของประเทศไทย

ในสถานการณ์ดังกล่าวจึงเกิดแนวคิดที่ได้แย้งกันของฝ่ายหนึ่งที่สนับสนุนการวิจัยค้นคว้าเพื่อความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ที่นำมาสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของโลกซึ่งแม้อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ ระบบนิเวศหรือสิ่งแวดล้อมบ้างแต่ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ก็จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ในขณะที่อีกแนวคิดหนึ่งเห็นว่ามนุษย์พึงตระหนักถึงความสำคัญของความหลากหลายทางชีวภาพ ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมที่อ่อนไหวต่อบริการภายนอกที่มากกระทบ ดังนั้นการผลักดันความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ต้องกระทำด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดผลกระทบดังที่เคยเกิดขึ้นแล้วในอดีตของมนุษยชาติที่กิจกรรมของมนุษย์เป็นสาเหตุสำคัญต่อการเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ การสูญพันธุ์ของพืชหรือสัตว์ชนิดต่างๆ เพียงเพื่อสนองต่อความต้องการที่ไม่มีสิ้นสุดของมนุษย์

การค้นหาคำตอบต่อประเด็นการขยายตัวของระบบสิทธิบัตรสิ่งมีชีวิต โดยเฉพาะพันธุ์พืช ตลอดจนการคุ้มครองสิทธินักปรับปรุงพันธุ์พืชด้วยการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่เพื่อวิเคราะห์ผลดีและผลเสีย รวมทั้งสังเคราะห์หาแนวทางและยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทยเพื่อรองรับผลกระทบจากประเด็นดังกล่าวโดยการศึกษารวบรวมข้อมูลและการจัดสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องจึงเป็นเป้าหมายของการจัดสัมมนาในครั้งนี้

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสร้างความเข้าใจต่อสาธารณะถึงสถานการณ์ แนวโน้ม และผลกระทบทั้งในเชิงบวกและเชิงลบของการใช้ระบบสิทธิบัตรในการคุ้มครองพันธุ์ข้าวหอมมะลิ
๒. เพื่อสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องทั้งนักวิชาการ นักวิจัย นักปรับปรุงพันธุ์พืช เกษตรกร ผู้ประกอบการและหน่วยงานภาครัฐทั้งหน่วยงานในระดับนโยบาย และในระดับปฏิบัติ เช่น กระทรวงการต่างประเทศ กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมทั้งหน่วยงานอื่น อาทิ สวทช. ไบโอเทค เป็นต้น
๓. เพื่อหายุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการคุ้มครองผลประโยชน์ของประเทศไทย รวมทั้งมาตรการรองรับผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น

กำหนดการสัมมนาและรับฟังความคิดเห็น

“วิกฤตฐานทรัพยากรอาหาร”

ข้อเสนอแนะต่อสิทธิบัตรพันธุข้าวและการเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่

วันอังคารที่ 11 พฤษภาคม 2553 เวลา 08.30-12.00 น.

ณ ห้องประชุม 10301 มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ถนนวิภาวดีรังสิต ดินแดง

จัดโดย

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ร่วมกับ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และแผนงานฐานทรัพยากรอาหาร

มูลนิธิชีววิถี

08.30 – 09.00 น.	ลงทะเบียน
09.00 – 09.15 น.	กล่าวต้อนรับและกล่าวรายงาน <ul style="list-style-type: none">• อาจารย์ประสาทศิลป์ บุญท้าว คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ประธานกล่าวเปิดการสัมมนา <ul style="list-style-type: none">• รองศาสตราจารย์ ดร.จิรเดช อุ่สวัสดิ์ อธิการบดี มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
09.15 – 09.45 น.	เสนอผลการศึกษาวิจัย เรื่อง “ผลกระทบและข้อเสนอแนะต่อการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาอุโปฟ 1991 และการแก้ไขกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542” <ul style="list-style-type: none">• รองศาสตราจารย์ ดร.สุรวิษ วรรณไกรโรจน์ คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
09.45 – 10.00 น.	พักรับประทานกาแฟ – ของว่าง
10.00 – 10.30 น.	เสนอผลการศึกษาวิจัย เรื่อง “ผลกระทบและข้อเสนอแนะต่อการจดสิทธิบัตรสิ่งมีชีวิต ศึกษากรณีการจดสิทธิบัตรข้าวและการแก้ไขกฎหมายสิทธิบัตร” <ul style="list-style-type: none">• ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
10.30 – 11.45 น.	ร่วมอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น
11.45 – 12.00 น.	สรุปและปิดการประชุม